

Grazing Living Labs – "beteslaboratorier" i praktiken

Utnyttja betet på bästa sätt! Det är målet för projektet **Grazing Living Labs** i Sverige, där olika aktörer samverkar för att utveckla kunskapen om hållbar och konkurrenskraftig betesbaserad animalieproduktion. Projektet är en del av **SustAnimal**.

Vad är SustAnimal?

SustAnimal är ett kunskapscentrum med syfte att samarbeta och öka kunskapen om de livsmedelsproducerande djurens roll för en hållbar och konkurrenskraftig livsmedelsproduktion i Sverige. SustAnimal finansieras av Formas och de ingående parterna. Centrumbildningen leds av SLU tillsammans med forskningsinstitutet RISE och koordineras med hjälp av Vreta Kluster. Övriga parter är SVA, Uppsala universitet, Linköpings universitet, Högskolan i Dalarna, Lantmännen, LRF, Hushållningssällskapet, Norrmejerier, KLS Ugglarps, Agroväst, Växa Sverige, Gård & Djurhälsan, Föreningen Svenskt Naturbeteskött samt Svenska Vallföreningen.

Många fördelar med mer bete

Att öka utnyttjandet av de betesresurser som finns ger ekologiska, ekonomiska och sociala fördelar, och är också positivt för djurvälståndet. Bete bidrar till bevarandet av den biologiska mångfalden och skapar livsmiljöer för många olika växt- och djurarter. Välskötta betessystem, som t.ex. omfattar rotationsbete och olika växtarter, spelar en avgörande roll för kolbindningen och bidrar till att mildra klimatförändringarna. Betande djur förbättrar markhälsan genom att bidra till näringskretsloppet, vilket minskar beroendet av inköpta gödselmedel. Utnyttjandet av mark för bete, särskilt i områden som inte lämpar sig för mer intensiv jordbruksproduktion, bidrar till en effektiv markanvändning och bevarar vårt kulturlandskap. Det gäller exempelvis naturbeten av olika slag. Dessutom bidrar bete till en lokalt baserad livsmedelproduktion i linje med många konsumenters värderingar. Ett högt betesutnyttjande stärker också jordbrukarnas ekonomiska motståndskraft genom att sprida risker och diversifiera inkomstkällorna.

Vad är ett beteslaboratorium?

Syftet med ett beteslaboratorium, Grazing Living Lab (GLL), är att studera, testa och förfinna metoder för bete, djur och betessystem i praktiken. Det ska fungera som en plattform för forskare, jordbrukare, branschexperter och andra intressenter samt bidra till utveckling, implementering och bedömning av hållbara och innovativa metoder för betesdrift. Nya strategier och metoder ska kunna testas i en relevant och realistisk miljö.

Grazing Living Labs i Sverige

Sverige är ett avlångt land med varierande förutsättningar för livsmedelsproduktion i och med de skillnader som finns i klimat, jordmån och närheten till konsumenter. Inom SustAnimal ska lösningar tas fram för olika förhållanden, för att förbättra livsmedelsförsörjningen i hela Sverige. Därför har beteslaboratorier skapats i tre regioner eller noder, norr (Norr- och Västerbotten), väst (Västra Götaland och Halland) och syd (Skåne) (figur 1). Beteslaboratorierna innefattar bl.a. demonstrationsgårdar för att involvera lantbrukare och för att kunna göra experiment i verkliga miljöer. Till att börja med kommer studier att göras på två typer av beten (figur 2), åkermarksbete samt naturbete.

Figur 1. Grazing Living Labs i Sverige. <https://www.slu.se/site/sustainimal/fokusomraden/wp6/grazing-living-lab/>

Figur 2. A. Får på åkermarksbete. B. Får på naturbete.

Foton: Emma Angeard

Forts. nästa sida

Faktaruta

Åkermarksbete: bete på åkermark, marken är plöjbar och har insådda grödor, kan vara gödslad och dikad/täckdikad.

Naturbete eller hagmarksbete: Mark som ej har plöjts (i närtid), ej gödslad eller dikad (i närtid), ej täckdikad. Ska ha en naturaliserad flora. Marken kan vara stenig, periodvis översvämmad, kuperad, skogsbete etc.

Den norra noden

GLL:s norra nod leds av Juana Chagas och Mårten Hetta, forskare vid Umeå-delen av Institutionen för tillämpad husdjursvetenskap och välfärd, samt Hanna Lindgren, projektledare/rådgivare vid Länsstyrelsen Västerbotten. Början av 2023 ägnades åt att hitta intressanta gårdar som var villiga att ta emot besök under sommaren. Gårdarna skulle kunna visas upp på SustAinimal/GLL:s webbplats och fungera som inspiration för lantbrukare i regionen som vill förbättra sin betes användning.

Under sommaren 2023 besöktes olika mjölk-, nötkötts- och fårgårdar för att identifiera potentiella gårdar för projektet. Vi ville hitta gårdar med kunniga och inspirerande lantbrukare som tycker att bete är en viktig resurs och som har en tydlig betesstrategi. Andra aspekter som beaktades var den tekniska nivån som tillämpas vid skötseln av betesmarken, liksom att det finns planer för utveckling av betesproduktionen framöver.

Vid besöken frågade vi dels om grundläggande fakta om besättningen och produktionen, dels om sådant som är relaterat till bete, såsom areal av olika typer av beten, betesstrategi, stängsling m.m. Vi fick också höra om de utmaningar som kan finnas, exempelvis mängden arbete som krävs för stängsling, anpassning av betesrutinerna till robotmjölkning, och hur man hanterar perioder med höga temperaturer. Vi frågade också lantbrukarna om vad de är särskilt stolta över när det gäller sin betesdrift. Några exempel på svar:

”Vi har många dagar med bara bete som grovfoder.”

”Byborna uppskattar våra betesdjur och det arbete vi och de utför.”

”Vi har en bra strategi med att växla bete med skörd av vinterfoder så att parasitsmittan hålls på en låg nivå.”

”Vi har bra kalvvikter och få rymningar.”

”Vi har mycket naturbeten.”

En vandring genom en del av betesmarken hanns också med vid besöken (figur 3), vilket särskilt uppskattades av de utländska studenter som deltog (figur 4).

Foton: Juana Chagas

Figur 4. Franska utbytesstudenter på besök i Västerbotten: Till vänster: Nathan Berezziat med lamm från Forsbacka Lamm. Till höger: Emma Angeard med den utökade nötköttsbesättningen på Bränna Gård.

Baserat på vad som framkom vid besöken, och för att få en spridning i djurslag och geografisk belägenhet, har vi valt ut fyra gårdar i Norrbotten och nio i Västerbottens län. Några av dessa ses i tabell 1 (se sid 3). Databehandling pågår fortfarande för Glimma Mjolk i Norrbotten samt Ekogården och mjölkgården i Agnäs i Västerbotten. Dessutom deltar Röbbäcksdalen, SLU:s försöksgård i utkanten av Umeå. Mer information om gårdarna och deras betesverksamhet finns på vår hemsida: <https://www.slu.se/site/sustainimal/fokusomraden/wp6/grazing-living-lab/nod-norr/>

Fortsatta aktiviteter

Inom alla tre noder av GLL anordnas workshops, seminarier och studiebesök med fokus på bete med får, mjölkkor och nötkreatur. Mindre demonstrationsförsök kan också ordnas. Aktiviteterna är till för lantbrukare, rådgivare och andra inom lantbruksnäringen samt till viss del även allmänhet och beslutsfattare.

De lantbrukare vi besökte visade intresse för flera av de forskningsprojekt som pågår inom SustAinimal, såsom virtuella stängsel, ökad djurvälstånd med mer ko-kalvkontakt, ökad biologisk mångfald på bete och nya metoder för att bedöma betets mängd och kvalitet.

Forts. nästa sida

Foton: Juana Chagas

Figur 3. Besök i Norrbotten. Till vänster: Glimma mjölk. Till höger: ungdjur från Luttugården på naturbete.

Tabell 1. Gårdar inom Grazing living labs norra nod

Län	Gård	Kommun	Produktion	Ekologisk / konventionell	Naturbete
Norrbotten	Luttugården AB	Övertorneå	Mjök och nötkött	Konv.	Ja
	Kvistgården	Överkalix	Mjök och nötkött	Konv.	Ja
	Eufåria	Svensbyn	Lammkött, skinn och ull	Konv.	Nej
Västerbotten	Renbergsvättnets Lantbruk AB	Burträsk	Mjök, nötkött och spannmål	Eko	Ja
	Vallbacka Ekogård	Lövånger	Nötkött	Eko	Ja
	Baars Mjök AB	Flarken	Mjök och nötkött	Konv.	Ja
	Forsbacka Lamm	Vännäs	Lammkött, skinn och ull	Konv.	Ja
	Åbrånet Limousin	Hörnsjö	Nötkött	Konv.	Ja
	Bränna Gård	Örträsk	Lammkött och nötkött	Eko/Konv.	Ja

Ett examensarbete med den preliminära titeln "Nötköttsproduktion i Norrbotten – utmaningar och möjligheter" ska genomföras under 2024 av studenten Ida Suopanki under handledning av Juana Chagas och Anna Hessle vid SLU. Studien kommer att ge en aktuell bild av den norrbottniska nötköttsproduktionen, med särskilt fokus på betets roll.

Under 2024 kommer vi också att anordna studiebesök för lantbrukare, studenter och forskare på några av de utvalda gårdarna. Studiebesöken kommer att organiseras i samarbete med andra partners i syfte att öka kunskapen om bete i nordliga regioner. Kontakta oss gärna om du är intresserad av våra aktiviteter, vill ha mer information, eller komma i kontakt med någon av gårdarna.

EGF-konferens med betesworkshop 9–13 juni 2024 i Leeuwarden, Nederländerna

Nästa EGF-konferens blir den 30:e för European Grassland Federation. Temat är **Why grasslands?**

- WHAT? What is the role of grasslands in net food security?
- HOW? How do we balance ecosystem services?
- WHICH? Which methods can be used to monitor, evaluate and steer grassland management?
- WHERE? Where should we focus on which ecosystem services?
- WHOM? For whom are grasslands important?

Boka dessa datum redan nu! Du hittar mer information och kan inom kort anmäla dig till lägsta kostnad på <https://www.egf2024.com>

Boka datum redan nu!

Sommarmöte

Torsdagen 25–Fredagen 26 juli 2024
Lanna Lodge, 20 km väster om Örebro

På programmet står flera gårdsbesök, bl.a. hos Lars Eric Anderson och Ann-Charlotte Wallenhammar på Åkerby Säteri. Där tittar vi på rödklöverförsök och köttproduktion på naturbetesmarker.

Mer information i kommande vallbrev, på Svenska Vallföreningens hemsida, www.svenskavall.se och www.lannalodge.se

Varmt välkommen!
Örebro läns Vallförening

Juana Chagas & Mårten Hetta, Institutionen för tillämpad husdjursvetenskap och välfärd, tel: 070-257 65 89, e-post: juana.chagas@slu.se

Hanna Lindgren, Länsstyrelsen Västerbotten

Lästips

SustAinimal – ett kunskapscentrum med fokus på de livsmedelsproducerande djurens framtida roll. 2024.

<https://www.slu.se/site/sustainimal/> [2024-02-04]

Omvärldsspana under Betes-resa till Nederländerna i början av juni!

Du som är ung lantbrukare, rådgivare eller blivande sådan... Tag chansen att delta i studieresan Young Farmers Tour till Nederländerna söndagen den 9 juni–tisdagen den 11 juni och möt betesintresserat folk från större delen av Europa.

Studieresan ingår i EU-projektet Grazing4AgroEcology (www.g4ae.eu) och genomförs i anslutning till konferensen EGF 2024. Själva studieresan är gratis men du får själv bekosta din transport till och från Nederländerna liksom boende. För den som vill vara med på EGF-konferensens sista två dagar kommer ett specialpris att erbjudas.

Varmt välkommen för mer praktisk information och intresseanmälan så snart som möjligt.

Nilla Nilsson-Linde, SLU, Inst. för växtproduktionsökologi, tel: 018-67 14 31, e-post: nilla.nilsson-linde@slu.se

SVENSKA VALLBREV kommer ut med sju nummer 2024.

	Manusstopp	Utgivning
Nr 2	23 feb	22 mar
Nr 3	5 apr	3 maj
Nr 4	3 maj	31 maj
Nr 5	23 aug	20 sep
Nr 6	20 sep	18 okt
Nr 7	15 nov	13 dec

Redaktionskommitté: Nilla Nilsson-Linde, ansvarig utgivare, tel: 070-662 74 05, e-post: nilla.nilsson-linde@slu.se
Gun Bernes, tel: 070-296 51 89, e-post: gun.bernes@slu.se

Redaktion och layout: Irène Persson, tel: 070-616 66 27, e-post: irenee.persson@gmail.com

Vill du bli medlem i Svenska Vallföreningen? Betala 550 kr till pg. 72 27 23-4 eller bg. 108-9705 och ange namn och adress.

Minnesord över Elisabet Nadeau

Foto: Frida Dahlström

Elisabet Nadeau, Falköping, har avlidit efter en tids sjukdom. Elisabet blev knappt 62 år gammal och efterlämnar maken Charles, två barn samt vänner och bekanta i många länder.

Elisabet utbildade sig till husdjursagronom vid Sveriges lantbruksuniversitet (SLU). Därefter tillbringade hon tio år i USA, där hon förkovrade sig inom växtfysiologi genom att disputera och göra en post doc, varefter hon 1999 återkom som forskningsledare vid

SLU i Skara. De sista tio åren hade Elisabet en delad tjänst mellan SLU och Hushållningssällskapet Sjuhärad.

Elisabet var en motor inom forskningen i fodervärdering, foderkonservering och idisslarnutrition. Den hängivenhet för forskningen som Elisabet hade är få förunnade. För Elisabet var det viktigt att förmedla resultaten från sina studier till lantbrukare och rådgivare och hon hade ett stort nätverk i de gröna näringarna.

Elisabet var flitig med att skriva forskningsansökningar, köra statistik samt skriva vetenskapliga artiklar och andra publikationer. Allra bäst trivdes dock Elisabet när hon fick vara med i de praktiska delarna av försöken, både i fält och på labb.

Elisabet var en drivande kraft i våra verksamheter. Hon hade också ett stort och varmt hjärta. Vi saknar hennes glädjande skratt och problemlösande livssyn och vi minns henne med värme och glädje.

Arbetskamraterna på Sveriges lantbruksuniversitet och Hushållningssällskapet Sjuhärad genom Anna Hessle och Jonas Bodenhem

Vi har de hållbara alternativen för din grovfoderproduktion!

Just nu har vi kampanjpriser på sträckfilm, nät och garn.

Kontakta din säljare för mer information. Gäller till och med 28/2 2024.

Säkra årets grovfoder med **SiloSolve**

svenskafoder.se

SiloSolve FC

- Effektivt skydd mot varmgång

SiloSolve MC

- Dubbelt skydd mot klostridier

SiloSolve OS

- Extra skydd till det översta lagret

